

نقش دولت - شهر طلیطله در انتقال علوم و معارف به اروپا، بررسی جامعه شناختی شهرهای علمی در قرون وسطی در نمونه شهر آندلسی طلیطله

دکتر محمد رضا شهیدی پاک،

دانشگاه ازاد اسلامی تهران مرکز

تغییرات شهرهای علمی در نمونه شهر اندلسی طلیطله پرداخته است. و فرایند شکل گیری دولت - شهر اسلامی طلیطله که پیش از اسلام عاری از تمدن بود و پس از چند قرن بزرگترین مرکز علمی در جنوب اروپا شد که طالبان علوم از اروپا به آنجا مهاجرت می کردند. سقوط طلیطله که آغاز فروپاشی اندلس بود، زمینه انتقال علوم و معارف اسلامی از طلیطله به اروپا را فراهم ساخت. این شهر مرکز مدارس بزرگ ترجمه و اتاق های استنساخ انبوه میراث علمی مسلمانان شد و بزرگان دنیای مسیحی همه سرمایه های وجودی خود را صرف تاسیس مراکز آموزشی در طلیطله و انتقال علوم و معارف اسلامی به طلیطله کردند و دانشمندانی که بنیانگذار فلسفه و علوم و معارف و پرچمدار مدرنیسم اروپایی بودند، مانند پاپ سیلوستر دوم و دکارت در مدارس ترجمه طلیطله، زبان عربی آموختند و با علوم و معارف اسلامی آشنا شدند و نخستین آثار علمی اروپا در طلیطله براساس منابع عربی تدوین شد. این انتقال در زمینه پیچیده ای از تغییرات سیاسی - اجتماعی صورت گرفت. از جمله مقاومت زبان و فرهنگ و مذهب بومی طلیطله که منجر به گسست جمعیتی در ترکیب جمعیتی شهر طلیطله شد و نیز وضعیت سیاسی ناشی از ستم متجاوز از حد امویان است که در حذف مخالفان بومی و مخالفان مذهبی از مسلمانان اندلسی طلیطله و دیگر شهرهای اندلس، بویژه در مورد تشیع انجام دادند، پژوهش حاضر بخشی از کتاب تاریخ تحلیلی اندلس و شهرهای اندلسی و تاریخ تشیع در اسپانیا و مقاله فرایند انتقال علوم از اندلس به اروپا در انتهای قرون وسطی (۲۰۱۲ کره جنوبی) است.

دولت - شهر طلیطله که در قلب شبه جزیره ایبری قرار دارد و نقش کالبدی در سلطه بر سراسر آن جا داشته است پس از آن که پانصد سال پایتخت سنتی گوت ها در شبه جزیره ایبری را تجربه کرده بود، از اولین نقاطی بود که فاتحان مسلمان آن را در سال در اختیار گرفتند و با استقرار در آن جا نخستین دولت شهر اسلامی در ایبری تاسیس شد. این شهر پس از سه قرن تبدیل به دولت - شهر علمی در حدفاصل بین اروپا و سرزمین های اسلامی شد. از بدیهیات تاریخ تمدن گسترش فرهنگ و تمدن اسلامی با زنجیره ای از دولت - شهرهای علمی، پژوهشی و آموزشی، بغداد، نجف، اصفهان، قم، نیشابور، طوس، ری، تونس، قیروان، قاهره، مراغه، سمرقند و بخارا در جهان اسلام بویژه در قرن چهارم هجری در اوج شکوفایی تمدن اسلامی است. کثرت مراکز آموزشی و پژوهشی و دانشجویان و کتابخانه و بازار کتاب و سراها و کارخانه های تولید ورق در این دولت - شهرها بنا به گزارش های متعدد منابع متقدم تاریخ تمدن اسلامی به حدی است که در گذشته و امروز تحقیقات مستقلی به امر آموزش و پژوهش در این دولت - شهرهای علمی اختصاص داده شده است نام این دولت شهرها بارها در میان منابع متقدم مانند، کتاب الفهرست ابن ندیم و السیاق نیشابوری و النقص رازی و رجال کشی و تاریخ قم حسن قمی و طبقات الامم ابن صاعد اندلسی و طبقات الاطبا ابن جلیجل اندلسی و عیون الانبا از ابن ابی اصیبعه و کتاب وقف نامه ربع رشیدی ذکر شده است. این مصادر اسلامی با ارایه آمار کمی از فعالیت های علمی - پژوهشی در این شهرها به منظر آموزشی و علمی دولت شهرهای یاد شده اشاره کرده اند. پژوهش حاضر در حوزه جامعه شناسی علم و